

Dobrá sousedství

Komunitní akademie
2024

Co se dozvíte

- Co jsou to dobrá sousedství
- Jaké společné prvky dobrá sousedství mají
- Jaké jsou benefity vědomého budování komunity

Začalo to Masopustem...

Svinaře, které mají přibližně tisíc obyvatel, mají původně zejména chatařskou část, která se jmenuje Halouny (cca 400 obyvatel) a zde se začíná rýsovat krásný příklad toho, jak může vypadat dobré sousedství. Díky iniciativě místní obyvatelky Stáni Šálkové a jejího muže Marka tu o svou vesničku začali pečovat. Následně Stáňa s Markem založili Živý spolek a obec se proměňuje v místo, kde lidé aktivně tvoří, spolupracují a sdílejí - a to nejenom auta a děti při svozu na vlak a na kroužky nebo krabice na kuřata, vozík za auto a vajíčka, ale i dovednosti a vzpomínky.

Celý příběh začal v roce 2011 prvním halounským masopustem. Do akce se postupně zapojily desítky místních i přespolních ať už aktivně nebo v roli diváků. Halounský masopust se proslavil a lidé na něj přijíždí ze širokého okolí. Podle Stáni je tak úspěšný možná i proto, že se ho snaží držet opravdu tradiční a velký důraz kladou na "díkůvzdání" jednotlivým domácnostem, které průvod pohostí. Každé domácnosti všichni "zatančí" a zazpívají a popřejí jim tím hojnou úrodu do dalších let.

Dalším krokem vedoucím k posílení sousedských vztahů a opečování místa, kde žijeme, se stalo sázení stromů a obnova alejí. Tyto akce nejen zkrášlují okolí, ale také poskytují příležitost k setkávání a spolupráci. V minulém roce se místní podíleli na vysázení cca 200 stromů. Stáňa s Markem při plánování myslí na rozmanitost aktivit, protože ví, že ne všechno osloví všechny. Úspěch v posledních letech mají Sousedská setkání s trhy a tematickými ochutnávkami domácích výrobků (např. marmelád, exhibice domácího pečiva, slané výrobky - okurky, čalamády, fermentované omáčky...). Pomalu se rozšiřuje i "společné tržiště", kdy na akcích mají místní prostor prodávat své výrobky (i když to třeba není jejich živnost nebo "něco

velkého") nebo dovedností formou plakátů nebo ukázky (to se týká např. výuky jazyků, cvičení, masáží, stavebních prací nebo kurzů vaření).

Klíčem k úspěchu je podle Stáni trpělivost a naslouchání místním. A taky pár jednoduchých tričků. "Jídlo vždycky přitáhne," říká Stáňa. "A tvoření pro děti je také velkým magnetem. Mládež třeba lákáme na SWAP a koncert, starší mají rádi příležitost k setkání s dobrým jídlem." Všechny tyto aktivity přispívají k tomu, že se lidé lépe poznávají a následně si mnohem ochotněji podají pomocnou ruku v případě potřeby.

Důležitým momentem bylo společné plánování dětského hřiště. Místní obyvatelé se sešli, aby společně prodiskutovali, co si na hřišti a v celém prostoru okolo přejí. Živý spolek inicioval setkání proto, že jim přišlo vhodnější, aby hřiště odpovídalo potřebám těch, kteří ho budou využívat. Ne aby bylo naplánováno "od stolu". Plánování bylo úspěšné také kvůli tomu, že místní lidé aktivity spolku už znali a existovala síť lidí, kteří mohli o možnosti plánování společného prostoru informovat další sousedy a sousedky. Nápady ze setkání zpracovala místní architektka, návrh se líbil i vedení obce i poskytovatelům dotace a tak po pár letech hřiště opravdu vzniklo. Místní jej pak ještě společně osázeli keři s jedlými plody a ovocnými stromy. Halouny mají zajímavou historii a mají tu štěstí, že je tu stále několik rodáků, kteří se do aktivit spolku rádi zapojují. Tak přišel nápad vzpomínky trochu vynést na světlo a vzniklo setkání "Vzpomínky na Halouny". Beseda s rodáky měla velký úspěch, tak plnou hospodu tu dlouho neviděli a hned z toho vzniklo několik nápadů na navazující akce. Ty jsou však zatím "v šuplíku", až budou síly na další organizaci.

Stáňa touží po silném a odolném regionu, kde se lidé podílejí na utváření místa, kde žijí a chápou dopady svého každodenního chování. Chce, aby se v regionu nejen žilo tady a teď, ale aby se tvořilo "nejen pro nás, ale i pro ty, co přijdou po nás". A doplňuje: "Mojí vizí jsou regiony, kde se opravdu žije (nejen přespává) a tvoří. Pěstuje se tu ovoce a zelenina, chovají zvířata. To, co se vypěstuje, se zde zpracuje. Jsou tu třeba zpracovny ovoce, malý obchod s lokálními produkty, jídelna, ve které se vaří z místních produktů, malá pekárna. Regiony, kde místní vědí, kdo má traktor, kdo mi opraví kolo a kdo mi ušije kabát, abych nemusela nakupovat na Fleru nebo Rohlíku to, co mi může dodat sousedka."

Díky iniciativě Stáni a Marka Šálkových a jejich schopnosti spojovat lidi a využívat místní zdroje se Halouny stávají příkladem dobrého sousedství. Je to místo, kde se lidé znají, spolupracují a tvoří trvalé hodnoty, což přináší výhody nejen jim, ale i budoucím generacím. "Společně je to lepší než samostatně."

LIDÉ O DOBRÉM SOUSEDSTVÍ

"U nás je zvykem si na podzim společně pomáhat se sklizní. Jeden den pomáháme u sousedů, druhý den oni u nás. Tím si nejen ulehčíme práci, ale také se víc sblížíme."

"Když nám během zimy zapadne cesta sněhem, víme, že souseď přijede s traktorem a pomůže nám ji proházet. A když on potřebuje pomoc se dřevem, zase se postaráme my."

"Na vesnici je pro mě dobré sousedství o tom, že když jedu na nákup do města, zeptám se sousedů, jestli nepotřebují něco přivézt. Vím, že oni udělají totéž pro mě."

"Žiji v bytovce a pravidelně si s našimi sousedy vyměňujeme drobné laskavosti – někdo půjčí cukr, jiný zase pohlídá dítě. Takové malé věci dělají velký rozdíl."

LIDÉ O DOBRÉM SOUSEDSTVÍ

"V našem městském bloku jsme si vytvořili WhatsApp skupinu, kde si píšeme, když někdo potřebuje pomoci s opravou, hlídáním dětí nebo když někdo hledá ztraceného domácího mazlíčka. Je fajn vědět, že na to nejsme sami."

"Když vidím staršího souseda, jak se trápí s nákupem, vždycky mu nabídnu, že mu ho pomůžu vynést do bytu. U nás ve městě není obvyklé, že se lidé znají, ale tyhle drobné projevy solidarity hodně znamenají."

"Když se místní hřiště začalo rozpadat, všichni jsme přiložili ruku k dílu. Sousedé sehnali dřevo, jiní nářadí a přes víkend jsme hřiště opravili a natřeli. Děti si mají zase kde hrát a my máme radost, že jsme to zvládli sami."

"Pořádali jsme brigádu na vyčištění místního rybníka, který byl zanesený bahnem. Nakonec se sešla celá vesnice, každý přispěl svým dílem. Teď máme rybník čistý a slouží všem – na koupání, rybaření i procházky."

LIDÉ O DOBRÉM SOUSEDSTVÍ

"V našem bloku jsme měli problém s nepořádkem a odpadky kolem kontejnerů. Sousedé se spojili, uspořádali jsme úklidovou akci a pak jsme se dohodli s městem na pravidelnějším svozu odpadu. Teď je naše ulice čistější a všichni jsme na to pyšní."

"Když se v našem parku začaly množit nevzhledné graffiti, rozhodli jsme se jednat. S několika sousedy jsme se dohodli, že místo toho namalujeme mural s pozitivním motivem. Teď se na ten obraz díváme každý den a připomíná nám, co všechno můžeme společně dokázat."

"Dlouho jsme si přáli, aby naše čtvrť měla více zeleně, ale nikdo to neřešil. Nakonec jsme se rozhodli vytvořit komunitní zahradu na opuštěném pozemku. Začali jsme společně sázet květiny a zeleninu, a teď tam tráví čas celé rodiny. Zahrada se stala naším společným projektem a místem setkávání."

Co o vašem susedství můžete říct vy?

Dobrá susedství

Dobrá susedství jsou místa, kde se daří vytvářet přátelskou a proaktivní atmosféru. Na prvním místě zde stojí vztahy, vzájemná podpora a aktivní zájem o své okolí spojený s touhou uchovávat to dobré, co zde existuje, a měnit to, co nefunguje. Dobrá susedství nejsou jen o tom, že se lidé navzájem znají jménem, ale jdou hlouběji směrem k aktivní spolupráci a sdílené odpovědnosti za své okolí. Nebojí se postavit za obranu společného zájmu a dokáží táhnout za jeden provaz ve chvíli, kdy se děje něco nepříznivého. Neznamená to ale, že v dobrých susedstvích neexistují konflikty, daří se zapojovat všechny od batolat až po stoleté a každé jednání skončí úspěchem. To, co je odlišuje, je fakt, že zde kreativita a snaha přispívat k obecnému dobru převládá nad pasivním odevzdáním a nechutí nefunkční věci měnit.

Tvorba dobrého susedství je dlouhodobý proces, který mnohdy probíhá naprosto přirozeně a není potřeba do něj příliš zasahovat, ale zároveň je možné ho vědomě podpořit. Nemusí jít o obří milionové projekty. Občas stačí prohodit dobré slůvko se susedkou, propojit dva nadšené zahrádkáře, usmířit nazlobené pejskaře či poskytnout svůj čas a know-how při organizaci místní susedské slavnosti. Každý malý i větší krok pomáhá budovat dobrá susedství, kde se lidem příjemně žije. A to je hlavní cíl komunitního rozvoje. Utvářet místa, kde se bude lidem dobře žít a budou se zde cítit přijímaní a respektovaní. Místa, kde vám susedka pomůže vyhrabat auto z bláta a sused pohlídá psa, když vyrazíte na dovolenou.

Kde se dle studií nejsnáze budují dobrá susedství?

1. Počet obyvatel: Ideální počet obyvatel pro funkční komunitu se často pohybuje mezi 3 000 až 10 000 lidmi. Toto rozmezí umožňuje dostatečnou rozmanitost a množství obyvatel pro udržení různých služeb a aktivit, zatímco stále umožňuje osobní vztahy a vazby. V menších obcích se často naráží na existenci dvou či více táborů, které je obtížné sjednotit a najít cestu k porozumění a naplnění potřeb všech - např. se zde odehrávají žabomyší války mezi starousedlíky a náplavou - lidmi, co se do místa nově přistěhovali. Pro rozvoj silné komunity je důležité, aby obyvatelé měli možnost se pravidelně setkávat a komunikovat. Malé až středně velké susedství umožňuje snadnější organizaci komunitních akcí, setkání a aktivit, které podporují sociální soudržnost.

2. Geografická velikost: Sousedství by mělo být dostatečně malé, aby umožňovalo snadnou dostupnost pěšky nebo na kole. Typická velikost může být kolem 1 až 2 čtverečních kilometrů, což je vzdálenost, kterou lze snadno překonat pěšky během 10 až 20 minut. Menší komunity mají často silnější pocit sdílené identity, což může posílit pocit sounáležitosti a angažovanosti mezi obyvateli. Větší sousedství může mít více rozdílných podskupin, které nemusí mít tolik společných zájmů a hodnot.

3. Dostupnost služeb: Funkční komunita by měla mít přístup k základním službám a vybavení, jako jsou školy, obchody, zdravotnická zařízení, veřejná doprava, parky a komunitní centra, vše v docházkové vzdálenosti či dojezdu do 10-20 minut. Tyto služby přispívají k udržitelnosti sousedství a zvyšují celkovou spokojenost místních.

Dobrá sousedství mohou samozřejmě vznikat i pokud nesplňují výše napsané podmínky. Je to totiž především o lidech a jejich ochotě a schopnosti mezi sebou navazovat blízké a podpůrné vztahy. Existují tak paneláky, které nejsou anonymním místem k přespávání, i malé obce o pár obyvatelích, kde to žije a lidé na sebe nedají dopustit.

Společné prvky dobrých sousedství

Dobrá sousedství nejsou jen výsledkem náhody – existují určité společné prvky, které jsou charakteristické pro jejich úspěch. V komunitním rozvoji je důležité vytvářet prostředí, kde budou mít tyto prvky možnost se plně rozvinout.

Aktivní lidé a fungující iniciativy či organizace: Dobrá sousedství se neobejdou bez aktivních žen a mužů, kteří mají chuť své okolí měnit k lepšímu a reagovat na potřeby své i svých sousedů a sousedek. Na začátku může být člověk sám, ale velmi často pak najde lidi se stejnými zájmy a potřebami, a stane se součástí širší iniciativy či formální organizace.

Spolupráce: Dobrá sousedství se neobejdou bez spolupráce. Jednotlivci mají pouze omezenou moc posouvat věci k lepšímu a teprve propojení aktivních lidí, institucí a místních podniků může vést k trvalé a udržitelné změně. Uspořádat sousedskou slavnost je mnohem snazší, když se máte na koho obrátit a nikdo vám vyloženě nehází klacky pod nohy.

Zapojování: V dobrých sousedstvích mají možnost se pasivně zúčastnit i aktivně zapojit všichni bez rozdílu věku, gender, sociálního statusu či národnosti. Existují zde lidé, organizace či instituce, které dokáží vytvářet bezpečné a přijímající prostředí a usnadňují tak integraci nově příchozích - ať už to jsou uprchlíci nebo novomanželé, co se právě přistěhovali.

Využívání místních zdrojů: V dobrých sousedstvích si jsou lidé vědomi bohatství, které plyne ze vztahů s ostatními, přírody či lidmi vytvořenými službami, podniky, budovami a veřejnými prostranstvími. Ve chvíli, kdy se místní dokáží opřít o to, co u nich v obci či městské části již existuje, tak je mnohem snazší organizovat akce či něco vytvořit.

Místa k setkávání: Lidé v sousedstvích, kde se dobře žije, si vždy dokáží najít prostory k vzájemnému setkávání. Mohou to být místa k tomu přímo určená jako jsou obecní domy, komunitní centra, komunitní zahrady či sportovní hřiště, ale také to mohou být veřejná ohniště či plácek za domem jednoho ze sousedů, který v případě potřeby otevře vrata své zahrady či vnitrobloku dokořán.

Vzájemná podpora: V dobrých sousedstvích vidíte, že si lidé navzájem pomáhají a podporují se. Mohou to být naprosto jednoduché věci jako půjčení vajíček na koláč nebo odvedení dětí do školky, když má sousedka zlomenou nohu. Není problém zde věci i služby sdílet a zapojit se ve chvíli, kdy je to potřeba. Dobrá sousedství pak mají kouzelnou moc aktivovat se ve chvíli krize, což bylo vidět např. za Covidu či při příchodu ukrajinských uprchlíků do ČR.

Setkávání se a otevřená komunikace: V dobrých sousedstvích se lidé setkávají a snaží se otevřeně komunikovat. Právě otevřená komunikace je základem dobrých sousedských vztahů. Pravidelný dialog a sdílení informací pomáhají předcházet konfliktům a zajišťují, že všichni sousedé a sousedky mají možnost se vyjádřit a být slyšeni.

Benefity funkční komunity a dobrých sousedství

Vědomý komunitní rozvoj tvořící dobrá sousedství má celou řadu benefitů, které se časem začínají víc a víc projevovat a netýkají se pouze jednotlivců, ale celého sousedství. Z vědeckých studií, které zkoumaly dlouhodobé dopady úspěšných příkladů komunitního rozvoje se ukazuje, že funkční sousedství mají příznivý dopad na bezpečnost, zdraví, vzdělávání, lokální ekonomiku, podobu veřejného prostoru i občanskou a politickou angažovanost.

Klíčové přínosy

Zvýšení sociální soudržnosti: Vědomý komunitní rozvoj podporuje sociální soudržnost tím, že posiluje vztahy mezi obyvateli. Studie ukazují, že sousedství s vyšší mírou participace v komunitních aktivitách mají silnější sociální vazby, což vede ke snížení sociální izolace a zvýšení pocitu bezpečí. Pevné sociální vazby také snižují riziko srdečních chorob a riziko úmrtnosti je v případě vysoké sociální soudržnosti nižší až o 50 %.

Zlepšení kvality života: Když se obyvatelé aktivně podílejí na rozvoji svého sousedství, zlepšuje se kvalita veřejných prostor, infrastruktury a dostupnost služeb. Výzkumy ukazují, že to přispívá k lepšímu fyzickému i duševnímu zdraví obyvatel a zvyšuje se tak jejich celková spokojenost se životem.

Posílení ekonomické vitality: Komunity, které investují do vědomého rozvoje, často zaznamenávají zvýšení místní ekonomické aktivity. Tento přístup může vést k lepší podpoře místních podniků, vzniku nových pracovních příležitostí i zvýšení hodnoty nemovitostí. Sociální kapitál také podporuje podnikání, zvyšuje šance na vyšší výdělek a spolupráce sousedů a sousedek snižuje nezaměstnanost (možnost brigád pro mládež, matky na mateřské apod).

Zvýšení občanské angažovanosti: Vědomý komunitní rozvoj často vede k vyšší míře občanské angažovanosti. Lidé, kteří se zapojují do komunitních projektů, jsou více motivováni účastnit se voleb, veřejných debat a dalších forem občanské participace. A to i v komunitách, které jsou ohrožené sociálním vyloučením.

Zlepšení bezpečnosti: Silné komunitní vazby a aktivní participace obyvatel přispívají ke zvýšení pocitu bezpečí a skutečné bezpečnosti v sousedství. Lidé, kteří se dobře znají a spolupracují mezi sebou, jsou více ochotni se vzájemně chránit a monitorovat dění ve svém okolí. Mimo jiné rychleji zpozorují neobvyklé situace a mohou efektivněji reagovat na potenciální hrozby.

Udržitelný rozvoj: Komunity, které vědomě rozvíjejí své sousedství, často zavádějí udržitelné postupy, což vede k dlouhodobě udržitelnému rozvoji. To zahrnuje například podporu ekologických iniciativ, komunitní energetiku nebo péči o životní prostředí.

Pozitivní vliv na děti a vzdělávání: Občanská angažovanost vytváří pozitivní vztahy mezi rodiči a dětmi, zvyšuje akademické úspěchy. Ukazuje se, že sociální kapitál je pro školní výsledky důležitější než výdaje na vzdělání.

Benefity pro vás jako komunitní hybatele a hybatelky

- **Osobní růst a seberealizace:** Komunitní hybatelé a hybatelky mají příležitost rozvíjet své dovednosti jako je leadership, komunikace, vyjednávání, organizace akcí, získávání zdrojů a projektové řízení. Tento proces posiluje jejich sebedůvěru a umožňuje jim realizovat své osobní hodnoty a cíle.
- **Silnější vztahy a síť kontaktů:** Aktivní zapojení do komunitního rozvoje umožňuje lídrům budovat hlubší a pevnější vztahy s ostatními členy komunity. To vede k vytvoření silné sítě kontaktů, která může být cenná jak osobně, tak profesně.

- **Pozitivní dopad na komunitu:** Komunitní lídři mají přímý vliv na zlepšování kvality života ve své komunitě. Tento pozitivní dopad může přinést velkou osobní satisfakci a pocit smysluplnosti jejich práce.
- **Zvýšená viditelnost a uznání:** Aktivní lídři často získávají uznání od lidí z okolí, místní samosprávy nebo jiných organizací, což může vést k novým příležitostem, jako je spolupráce na dalších projektech nebo zapojení do širších iniciativ.
- **Pocit komunity a sounáležitosti:** Vědomý komunitní rozvoj posiluje pocit sounáležitosti a komunity nejen u ostatních členů, ale i u samotných komunitních hybatelů a hybatelek, kteří tak mohou zažít hluboké propojení s místem, kde žijí.

Dobrá sousedství a funkční komunity jsou základem kvalitního života jak pro jednotlivce, tak pro celé skupiny. Vědomý komunitní rozvoj, jak ukazuje příklad z Haloun-Svinařů, není jen o fyzických aktivitách jako je pořádání akcí nebo obnova tradic, ale i o budování pevných sociálních vazeb, které přetrvávají generace.

Tento proces začíná od jednotlivců, kteří mají odvahu a chuť měnit své okolí k lepšímu. Postupně se k nim připojují další lidé, což vede k vytvoření silné a soudržné komunity. Klíčem k úspěchu je spolupráce mezi aktivními obyvateli, institucemi a místními podniky, která umožňuje realizaci dlouhodobě udržitelných projektů.

V takových komunitách jsou lidé schopni se vzájemně podporovat a sdílet své zdroje, čímž se posiluje sociální soudržnost a bezpečnost. Kromě toho vědomý komunitní rozvoj přináší řadu dalších benefitů, včetně zlepšení kvality života, posílení ekonomické vitality a zvýšení občanské angažovanosti.

Závěrem lze říci, že budování dobrého sousedství je dlouhodobý proces, který přináší nejen okamžité výsledky v podobě lepšího sousedského života, ale také trvalé hodnoty pro budoucí generace. Vědomá práce na těchto prvcích vytváří prostředí, kde se lidé cítí vítáni, respektováni a motivováni k tomu, aby společně přispívali k udržitelné a prosperující komunitě.

Dobrá susedství

Reflexní otázky

Jak byste popsali vaše susedství? Kde jsou jeho hranice?

Jaké prvky dobrých susedství vidíte i u vás?

Uveďte příklady, jak si lidé u vás v komunitě navzájem pomáhají v každodenním životě.

Dobrá sousedství

Reflexní otázky

Jaké kroky byste mohli podniknout, aby vaše komunita byla soudržnější a více spolupracovala?

Jaké tradice nebo aktivity ve vaší komunitě by mohly sloužit jako katalyzátor pro posílení sousedských vztahů?

Jaké dlouhodobé hodnoty byste chtěl/a, aby vaše komunita sdílela a předala budoucím generacím?